

Tabasalu lasteaed Tibutare Kiisude rühm külastas Muraste Looduskooli õppeprogrammi“ **Avastusretk looduse igapäevaellu“**

Õppekäik rahastatud KIK
keskkonnateadlikkuse programmi
poolt.

Õppeprogrammi eesmärgid

Lapsed:

- oskavad aasta-aegadest tulenevaid muutusi märgata ja mõista,
- tunnevad looduses tegutsemisest rõõmu,
- saavad tegevuste kaudu õppida looduses,
- oskavad mõista looduskeskkonnas valitsevad seoseid,
- tunnevad tähtsamaid puu-, taime ja loomaliike antud looduskeskkonnas,
- on õppinud märkama looduses nähtavat ja tunnetama loodust erinevate meeltega.

Kõigepealt arutasime, mida põnevat matkal avastada võime aastaaegade vaheldumise kohta.

Kas sa tead, millal on varajane, millal hiline sügis?

Praegu varajane sügis, sest lehed veel puul, samas suvi ka enam ei ole, sest hommikud ja õhtud jahedad. Loomad koguvad sügisvarusid talveks. Hilissügisel on lehed langenud ja lompe katab jää- tulevad öökülmad.

Milleks puul vilju vaja?

- Viljad ei ole ainult inimestele ja loomadele söögiks vajalikud, vaid, mida rohkem taim vilja kannab, seda elujõulisem ta on ja nii saab ta ka paljuneda.

Ilus kibuvitsapõõsas oma viljadega Muraste mõisapargis.

Retkel saime tuttavaks mitme mürgise taimega, mille viljad ahvatlevad on, aga mida kindlasti suhu pista ei tohi, isegi kätte ei tohi võtta.

Saage tuttavaks: näsiniin, punased marjad nagu pihlakalgi.

Kas sa tead, kuidas näsiniin oma nime sai?

Kevadel, kui taimel vilju ei ole vaid õied, siis üks tüdruk arvas, et tegemist on sireliga. Ta tahtis oksa murda, et tuppa vaasi viia. Oks aga ei andnud kuidagi murduma. Siis püüdis tüdruk oksa katki näsida hammastega, aga oks oli pikki niinekiude täis, ja ka nii oli raske oksa katki saada. Aga oksa näsimisest tekkisid hoopis villid suhu, sest taim on ju mürgine. Seega nimi- **näsiniin**: palju niinekiude ja näsimise ohtlikkuse meeldejätmiseks.

Aga nüüd õpime tundma okaspuid

Kadakal on ka käbid. Kuigi me neid rohkem marjadeks kutsume. Esimesel aastal rohelised, siis sinised ja lõpuks kuivavad mustadeks käbideks.

**Mis okaspuid te veel teate? Kus
kuusk, kus mänd?**

Otsisime ka loodusest kuuske ja mändi

Jätame meelde: kuuse käbi poole suurem, kui männi käbi. Männi okas poole pikem, kui kuuse okas.

Edasi kohtusime ühe väga põneva taimega, mis oskab plahvatades oma seemned laiali puistata.

See taim on lemm-malts (rahvakeeles klõpshein). Kui seemnepõis küps, siis peale vajutades see lõhkeb. Lemm-maltsal on paikviljad.

Ületame tiiki ja saame teada, et ühes tiigis ei saa elada konnad ja kalad koos. Mis sa arvad, miks?

Kalad vajavad puhast ja hapnikurikast vett, konnad aga mudast vett. Talvel poevad näiteks osad konnad sügavale tiigi põhja mutta magama, seal nad nagu sooja teki all. Kalad aga suunduvad sügavamasse vette, kui nad parvedena üsna tardunutena on.

Meiegi märkasime rajal ühte väikest konna, kes püüdis meie eest peitu pugeda lausa puu otsa ronides. See siin harilik kärnkonn:

Foto allikas:

<https://www.google.ee/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=k%C3%A4rnkonn>

Õpime tundma veel ühte mürgist taime- ussilakk

Mille poolest erineb ussilakk ka sinise marjaga mustikast? Mustikal on marjad põõsana, ussilaka igal taimel üks vars.

Võrdleme nüüd kahte sarnast puud: saarepuu ja pihlakas

Mõlemal puul on liitlehed, mis tähendab, et ühe lehe rootsu peal liidetud mitu piklikku lehte.

Saare lehed on suuremad ja saarel alati mustad pungad.

Miks sellel pihlakal ei ole marju? Puu vajab viljade valmimiseks päikest ja valgust, mida see puu on kahjuks vähe saanud.

Leidsime metsast ühe toreda puu, kus
harusid sama palju, kui käel sõrmi.

Õppisime tundma ka kaske ja vahtrapuud

Vahtralt saab kevadel head, magusat mahla nagu kaseltki. Aga ära unusta pärast mahla võtmist augule punni ette panemast, et puu saaks kiiremini haava parandada.

Lapsed valge tüvega kaske otsimas.
Kasest saab ka head küttepuud,
saunavihta ja luuda teha.

Saame tuttavaks sarapuu-mille viljaks maitsev pähkel

Miks vahest pähkel seest tühi, aga pähklikoore uurimisel avastame, et seal väike auk. Selle augu kaudu on pähklikärsakas pähklisse munenud muna, millest areneb tõuk, kes viljalihast toitub.

Nüüd suundusime orava „restorani“ ja suurendasime ise ka oma energiavarusid terviseampsuga. Hea mahlane õunaamps võttis ka janu ära.

Kas sa tead, kuidas orav käbi sööb?

Orav võtab käbi esikäppade vahele ja siis hakkab käbi soomuseid ära nokkima ja sealt alt tuleb välja maitsev seeme, mida siis orav sööbki. Soomused loobib ta lihtsalt maha. Siis tuleb hiir ja sööb veel käbile jäänud väiksed tutikesed ka ära ja järele jääb ainult käbi roots.

Kuhu siis linnud ja loomad talvevarusid koguvad?

Pasknäär on suur tammetõrude koguja, tal võib olla mõnes panipaigas mitu kilo tammetõrusid. Tema peidab need maa sisse või puu õõnsusesse. Talvel osa kaevab ta lume alt välja ja osa jääb kasutamata ning läheb idanema.

Orav teeb puu õõnsusesse või okstest pesa. Orav sööb ka loomset toitu: näiteks linnumune või linnu poegi. Orav, nirk, kärp, hiired ei maga talveund. Hiired liiguvad vilkalt lume all. Nirk ja kärp saavad talveks uue valge kasuka. Kärbi sabaots jääb alati mustaks.

Muraste metsas elab ka selline põnev loom nagu mäger.

Mäger teeb talveks oma suure koopa, kus lausa mitu tuba: köök, magamistuba ja eraldi WC. Mägrad armastavad perekonniti koos elada- seega tekkib lausa mäkrade linnak. Kui mägrad magavad, siis tihti poevad rebased ka nende koopasse ja „ajavad seal toad segi“. Kui mägrad ärkavad, siis koristamist neil palju.

Foto allikas:
looduskalender.ee

Ja nüüd jälle mürgiseid taimi õppima:

Leseleht oma punaste
marjadega, mis praegu
veel roosakad olid:

Jätame meelde!

Kui sa leiad metsast marja, mida sa ei tunne. Suus ära seda korja vaid kutsu sinuga metsas olev täiskasvanu seda taime vaatama. Ainult marja järgi on raske aru saada, millega tegemist on. Vaatama peab kogu taime: tema lehti, vart jne. Kui vanem ka taime ei tunne, ärge puutuge. Muidu võivad näpud mürgise marjamahlaga kokku saada ja pärast pistad pohla mustaks saanud näppudega suhu ja võid ikka mürgistuse saada.

Mis selle puuga on juhtunud?

Siin on kooreüraskid ja puusikk söömas käinud:

Üraskid (isad) valivad juba vanema ja nõrgestatud okaspuu, sest seal on vaiku vähem. Puu tunneb ära sisenemisava ja näripuru järgi. Ema närib koore alla käigud, kuhu muneb munad. Üraskite vastsetest saavad mardikad.

Kuulame nüüd kas puu sees on elu?

Üraski krabinaid kuuleb hästi ka rähn, kes omakorda soovib süüa üraskit. Rähni keel on hästi pikk, millega hea urgitseda üraskit august.

Kas meie metsades madusid ka on? Meil on 2 madu: mürgine rästik ja ilma mürgita, aga siiski hammustav nastik. Kuidas neid eristada?

Rästikul seljal alati sik- sak.

Mängime rästikut ja teeme sik-
sakki:

Nastikud on kollased laigud
peas- teeme meiegi:

Mis me veel meie madudest teada saime?

Rästik ja nastik lähevad ka talveks magama. Oktoobris teevad nad pesa maa sisse, puu juurte alla, Maod on kõigusoojased. Talvel nad jahtuvad maha ja on üsna tardunult pesas. Sageli on ussid pesas mitmekesi koos. Märtsis ärkavad nad õlesse, alguses veel üsna uimased ja kohmakad, nii kaua kui üles soojenevad.

Foto allikas: et.wiktonary.org

Foto allikas: lemill.net

Võtame matkal õpitu kokku: iga laps sai öelda, mida tema uut õppis.

Lapsed mäletasid õpitud okaspuid, et kuuse käbi on suurem, et ussilakka ei tohi süüa, mustikas kasvab põõsana, meil on 2 madu jne. Iga laps oskas midagi meenutada.

Lõpetuseks mängisime veel mõned liikumismängud, et kinnistada õpitud teadmisi.

Jaotume kiskjateks ja taimetoidulisteks loomadeks. Ja nagu ikka, kiskjad püüavad mitte kiskjaid.

Täname Muraste Looduskooli õpetajat Eliko Petserit huvitava ja õpetliku matka eest! Krõllidel ootab talvel ees ka programm, kus fotol nähtaval indiaani telgis tipp ka lugusid vestetakse.